

Ayıntâb'da Hibe Uygulaması [1600-1650]

Grant Application in Ayıntâb [1600-1650]

MAKALE BİLGİSİ

ARTICLE INFO

Araştırma Makalesi Research Article

Sorumlu yazar:
Corresponding author:

Fatma Yıldırım
elafatma_2779@hotmail.com

Başvuru/Submitted:
13 Mart 2024

Kabul/Accepted:
29 Mayıs 2024

DOI: [10.20860/ijoses.1452453](https://doi.org/10.20860/ijoses.1452453)

Atıf/Citation:
Yıldırım, F. "Ayıntâb'da Hibe Uygulaması [1600-1650]", *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21 (2024):49-70.

Benzerlik / Similarity: 4

Öz

Tarihte insanlar çeşitli yollardan mülk edinmişlerdir. Bu yollardan biri de hibedir. Hibe karşılıksız vermek, bağışlamak anlamlarına gelmektedir. Kadın erkek fark etmeksizin ehliyet sahibi olan herkes malını ister aile içi akraba ister yabancı kişiler olsun istediği kişiye hibe edebilmektedir. Bütün toplumlarda hibe çeşitli isimler altında gerçekleşmiştir. Osmanlı Devleti'nde de hibe uygulamaları yaygın olarak görülmektedir. Hibeler genellikle Osmanlı şehirlerinde kadınlar tarafından tutulan Şer'iyye sicillerine kaydedilmiştir. Burada da Osmanlı Devleti'nin bir şehri olan Ayıntâbda Hicri 1008,1009-1061/Miladi 1600-1650 tarihleri arasındaki hibe kayıtları incelenmiştir. Bu kayıtlarda hibelerin yapılma amaçlarından bahsedilmemektedir. İlgili kayıtlarda genellikle hibelerin kimden kime yapıldığı, hibe konusu, hibe edilen malın türü ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Aynı zamanda yapılan bu hibelerin bazıları mirasçılar tarafından kabul görmediği için taraflar arasında davalaşmalar yaşanmasına neden olmuştur. Bu çalışmada XVII. yüzyılın ilk yarısındaki kayıtlardan hareketle Ayıntâb şehrindeki hibe uygulamaları hakkında bilgiler verilerek hibelerin tarafları, hibeden dönülüp dönülemeyeceği ve şehirde yapılan hibeler üzerine mahkemeye yansıyan davalaşmalar değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ayıntâb, Şer'iyye Sicili, Hibe.

Abstract

In history people have acquired property in various ways. One of these ways is grant. Grant means to give gratuitously, to donate. Regardless of whether it is a man or a woman, any who has a driving licence can grant their property to anyone they want, whether they are relatives within the family or strangers. Grants have occurred under various names in all societies. Grant practices were also common in the Ottoman Empire. Grant were generally recorded in the Sharia registers kept by judges in Ottoman cities. In this study, grant records from the city of Ayıntâb, which was a city of the Ottoman Empire, between Hijri 1008,1009-1061/AD 1600-1650, have been examined. The purposes of making the grants are not mentioned in these records. The relevant records generally contain information about who the garent were made from and to, the subject of the grant, and the type of property granted. At the same time, some of these grants were not accepted by the heirs, leading to disputes between the parties. In this study, based on the records of the first half of the 17th century, information about grant practices in the city of Ayıntâb will be provided, and the parties to the grants, whether the grants can be revoked, and disputes reflected in the court regarding on the grants made in the city will be evaluated.

Keywords: Ayıntab, Religious Court Record, Grant.

Giriş: Hibe ve Ayıntâb Şehrinde Şer‘iyye Sicillerine Yansıyan Kayıtları

Osmanlı kent tarihi üzerine araştırmalar gün geçtikçe artmaktadır. Dönemin aydınlatılmasında özellikle toplumun, idari, ekonomik, sosyal ve kültürel gibi konuları hakkında bilgi veren Şer‘iyye Sicilleri önemli yer almaktadır. Bu çalışmada on yedinci yüzyılın ilk yarısına ait Ayıntâb Mahkeme tutanaklarında yer alan hibe kayıtları incelenerek şehir dahilinde yapılan hibelere karşı kişi ve toplumun tavrını ortaya koymak ve yapılacak olan şehir araştırmalarında araştırmacılara bir nebze de olsa katkıda bulunmak amaçlanmaktadır.

1600-1650 yılları arasında Ayıntâb şehri ile ilgili farklı araştırmalar yapılırken hibe konusunun göze çarpması dolayısıyla bu siciller tercih edilmiştir. Konu ile ilgili incelenen bu sicillerin büyük çoğunluğu tarafımızca çevrilmiş olup bazıları ise çeşitli üniversitelerde yüksek lisans tezi olarak çalışılmıştır (Bk. Çam, 2008; Kartal, 2014; Güner, 2016). Ayrıca çalışılmış olan tezlerde hibe ile ilgili verilen bilgiler arşivde yer alan Ayıntâb Şer‘iyye sicilleri ile de karşılaştırılmış olup dipnot verilen yerlerde hem arşivde bulunduğu şekilde orijinal numarası verilmiş hem de çalışan kişinin tezinde vermiş olduğu sayfa numarası belirtilmiştir.

Hibe konusu da bazı araştırmacılar tarafından ele alınmıştır. Bunlar arasında Abdulkadir Şener, “İslam Hukukunda Hibe” isimli doktora tez çalışmasında, İslam hukuk ekolleri arasındaki önemli içtihat ayrılıklarını belirterek Borçlar hukuku ile karşılaştırmasının yanı sıra Roma hukukunda yer alan hibe ile ilgili hüküm ve kuralları İslam hukuku ile karşılaştırmaya çalışmıştır (Şener, 1984). Mehmet Beşirli, tek bir Amasya Şer‘iyye Siciline dayanarak sunmuş olduğu “Osmanlı’da Hibe Uygulamasına Bir Örnek: Çorum Kadısı Tayyip Efendi Örneği, 1625” isimli bildirisinde, Çorum kadısının eşi ve çocuklarına yapmış olduğu aile içi hibenin mezhepler açısından paylaşılan hisselerle hassasiyet gösterilip gösterilmediğini ele almıştır (Beşirli, 2008). Ferih Bedî Tongşir, Bağışlama, isimli yazısında, hibe ve bağışlama sözcüklerinin eskiden beri hukukumuzda yer aldığını hibenin medeni kanun ve borçlar hukukunda bağışlama olarak değiştirilmesinden ve kendisinin de bağışlama olarak yazısında bahsetmesinin nedenini belirttikten sonra bağışlamanın tarifi, genel içeriği, bağışlamada bulunan tarafların ehliyeti, kabul sonuçları, çeşitli kanunlarda geçen tabirleri ile çeşitli hukuki muamelelerdeki farklarından bahsetmektedir (Tongşir, 1952).

Sözlükte “karşılıksız vermek, bağışlamak” anlamına gelen hibe, hukuk dilinde “özel borç ilişkileri içerisinde bulunan bir malın karşılıksız olarak başkasına temlikini” ifade eden anlaşmanın ismidir. Türkçedeki bağış ve teberru sözcükleri de hibe ile eş anlamlı kullanılabilmektedir (Bardakoğlu, 1998, s. 421). Mecelle ise hibeyi, “hibe: bilâ ıvaz, bir malı âhara temlik etmektir” şeklinde tanımlamaktadır (Mecelle, md. 833). Hibe edene “vâhib”, hibe alan kişiye “mevhubün leh”, hibe olarak bağışlanana “mevhub”, yapılan hibeyi kabul etmeye de “ittihab” denilmektedir (Bilmen, 1980, s. 223).

Hibenin özünde ekonomik yönden güçlünün zayıf olana yardımcı olması yatmaktadır (Maydaer, 2002, s. 51). Özünde taşıdığı yardım severlik ve cömertlikten beslenen hibenin uzun bir geçmişi bulunmaktadır. Hibe her toplumda çeşitli isimler ve şekiller altında yaygın bir uygulanma alanına sahip olsa da çeşitli hukuki düzenlemelere konu olmuştur (Bardakoğlu, 1998, s. 421). Tarihte hukuk sistemleri içerisinde hibe meselesine bakıldığında Roma hukukunda müessese olarak bilinmeyen uygulamada bağış, “mancipatio”, “tradio” ya da “stipulatio”ya müracaat aracılığı ile yapılmaktaydı. Burada kişi bağışlamak istediği malını bir başkasına devir etmekte hibe alan kişi de devir edilen malı elden teslim almaktadır. Aynı zamanda bir kimse malını “stipulatio” denilen bağışlama taahhüdü aracılığıyla da dilediği kişiye verebilmektedir (Tongşir, 1952, s. 907). Eski Doğu hukuklarında hibe

bir müessese olarak bilinmekte ve onunla ilgili birçok hükümler yer almaktadır (Şener, 1984, s. 13). İslam hukukunda ise hibe, “karşılıksız şart konulmaksızın bir malın hayatta iken temlik” şeklinde tanımlanmaktadır. “Karşılıksız olma” kaydı hibeyi satımdan, “temlik” kaydı da ödünç ve borçtan ayırmaya fayda sağlamaktadır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere “mal” kaydı, hibe sözcüğünün sözlük anlamını içeren manevi-mecazi bağışlamaları, “hayatta iken” kaydı da vasiyeti dışarıda tutmayı hedeflemektedir. Alimlerin bazıları hibeyi, sevap ve ibadet amacıyla yapılan infak ve hayır niyetiyle kurulan vakıf ya da dostluk ve sevgi gereği verilen hediye gibi teberru grubunda yer aldığını ancak kısmen farklı içeriği olan hukuki işlemleri tanım dışı tutmak için hibeye bazı ek kayıtlar getirdiğini savunurlar. Bir kısım Alimler ise hibeye geniş anlamlar yükleyerek söz konusu olanları da hibe kapsamında ele aldığı görülmektedir (Bardakoğlu, 1998, s. 422).

İslam hukukunda yaygın olarak kullanılmasının yanı sıra hibe kavramı, Türk Hukukunda da oldukça geniş bir kullanıma sahiptir. Ancak hibe, Medeni Kanunla Borçlar Kanununda yer almış olup 18 Nisan 1929 tarih ve 1424 Sayılı İcra ve İflas Kanununun 343. Maddesinde bağış kavramı ile değiştirilmiştir (Şener, 1984, s. 3). Borçlar kanunumuzda hibe ifadesi yerine bağışlama, vahib yerine bağışlayan, mevhub yerine ise bağışlanılan tabirleri kullanılmış ancak Medeni Kanunumuzda hibe kelimesi kullanılmaya devam etmiştir (Tongsir, 1952, s. 903).

Osmanlı Devleti’nde de hibe konusunda İslam hukukunda yer alan hükümler geçerlidir. İslam hukukunda hibe sevgi, birlik ve beraberlik duygularını güçlendiren, toplumda dayanışma ve dostlukları pekiştiren bir sözleşmedir. Kişi toplumda karşılık beklemeden yapmış olduğu bu davranış ile cömert ve kendinden çok başka insanları da düşünen bir tavır sergilemektedir (Şimşek, 2020, s. 520).

Hibe icâb ve kabul beyanları ile kurulur, yani bir kişiye hitaben “Şu malımı sana hibe ettim.” demek gerekir. O kişinin de bunu temellük ettiğine dair sözü ise kabuldür. Hibe bir akîddir. Her sözleşmenin esası ise kendisine özgü olan icâb ve kabuldür. Bir kişinin malı kendisinin icabı mülk olarak vermedikçe başkasına bağışlanmış olmaz. Ayrıca hibenin tamamlanabilmesi için bağışlanan kimse tarafından alınması şarttır. Kişi hibeyi kabul etmediği sürece malın mülkiyeti üzerine geçmemektedir (Bilmen, 1980, s. 223). Yani hibe söz konusu olan mal bağışlandığı anda hibeyi alan kişiye verilmelidir. Çünkü imkân dâhilinde bulunan hiçbir şey bağışlanmamış demektir (Şener, 1984, s. 32).

Bağışlanan maldan geri dönülmek istendiğinde ise hibe edilen malın alınmasından önce ve sonra olmak üzere hibe eden kişinin hibesinden dönüp dönemeyeceği konusunda çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, hibenin alınmasından önceki durum, Hanefilere göre, hibenin tamamlanabilmesinin şartı malın alınmasıdır. Yani bağışlanan mal, hibeyi alan kişinin mirasında mevcut olarak bulunmalıdır. Kişi hibe ettiği malı hibe eden kişiye vermeden önce hibesinden dönebilir. Yine hibe eden sözlü olarak hibesinden rücu etmese de hibe alan kişinin kabzın gerçekleşmesinden önce ölmesi durumunda doğal rücu meydana gelir. Bu durumda alan kişi hibeyi kabul etse de söz konusu olan mal hibe eden kişinin mirasında kalır (Koç, 2022, s. 7).

İkincisi yani mal alındıktan sonraki durumda ise “hibe alan kendisine hibe olunan malı tükettiğini söylese, söz yemine gerek kalmadan hibe edilene aittir. Çünkü hibeden dönmek sahihtir. Ancak hibe edilen mal mum, şeker gibi tüketilmiş ise hibeden dönmek mümkün değildir (Şimşirgil ve Ekinci, 2008, s. 96)”. Ayrıca kişi kendisine bağışlanan bir malı başkasına satsa da bu malı bağışlayan hibesinden dönemez çünkü malın mülk edinme nedeni değişmiştir. Yine kendisine mal bağışlanan kişi öldüğü zaman mirası varislerine kalacağı için de hibe eden hibesinden dönememektedir

(Şimşirgil ve Ekinci, 2008, s. 161). Ancak hibenin kabul edilip edilmemesine bakılmaksızın İslam hukukunda hibeden dönülebilen tek durum Hz. Peygamber'in hadisinde geçen ana ve babanın çocuğuna yapmış olduğu hibedir (Hira, 2017, s. 241).

1600-1650 tarihleri arasını içeren Ayıntâb Şer'iyeye sicillerinde hibe konusu ile alakalı 161 kayda rastlanılmıştır. Bu kayıtlardan 111'i doğrudan hibe eden kişiler tarafından mahkemeye gelinip tescil ettirilme amaçlı yapılmıştır. Bu davalardan 2'si konu ile alakalı mükerrer belgelerdir. Diğer kayıtlar ise hibeler de yaşanan ihtilaflar üzerine mahkemeye yapılan müracaatlardır.

Ayıntâb Şer'iyeye sicillerinde geçen hibe kayıtlarında öncelikle hibe eden ve alan kişilerin adı yazılır varsa vekiller belirtilir sonra hibenin konusu (hibe edilen şey ne ise detaylı olarak yazılıp tarla ve ev ise yeri, nasıl olduğu, eşya ise nelerden oluştuğu) ayrıntılı bir şekilde belirtilip "hibe ve temlik ettim" hibeyi alan kişi de mecliste "alub kabz ettim" şeklinde geçmektedir.

Mahmiye-i Ayıntâb mahallatından Seng-i Karasakal Mahallesinden sakîn Sefer bin Abdullah nâm kimesne tarafından husûs-ı 'âti'l-beyânı ikrâr için vekil olub es-Seyyid Ramazan ibn-i es-Seyyid Şaban ve Osman bin Sinan? Şehâdetleri ile vekâletleri sabite olan Kalender ibn-i Arslan meclis-i şer'â şerif lazımı't-tevkîrde işbû rafî'û'l-kitâb İbrahim nâm kimesne mahzarında vekâlete ikrâr ve takrîr-i kelâm idüb müvekkilem mezbûr Sefer mahalle-i mezbûrede vaki' bir tarafı Şaban beğîn mülki ve bir tarafı Uyuzid? mülki ve bir tarafı zimmi Haçuk mülki ve bir tarafı... ile mahdûd mümtaz mülk darımı ba'de't-tahlîye sulbi oğlu merkûm İbrahime hibe-i sahîha-yı şer'iyeye ile hibe ve temlik ve teslim idüb ol dahi meclis-i hibede ittihâb ve kabz ve teslim eyledi ba'de'l-yevm zikr olunan dar mezbûr İbrahimin mülki mevhubudur keyfemâ yeşâ ve yuhtâr mutasarrıf olsun dedikde mukırr-ı merkûmun minvâl-i meşrûh üzere câri olan ikrârın el-mukırr-ı lehü'l-mezkûr İbrahim bi'l-muvâcehe tasdik etmeğîn ma vak'a ketb olundı tahrîren fi evâhir cemaziyye'l-evvel sene isneyn ve sittin ve elf

Hicri Cemaziyye'l-evvel 1060/Miladi Mayıs 1650 tarihli bu kayıta Seng-i Karasakal Mahallesinden Abdullah'ın oğlu Sefer oturmuş olduğu evi boşalttıktan sonra oğlu İbrahim'e hibe etmiş ve o da mecliste hibeyi kabul ederek almıştır.

Oluşturulan meclislerde kişilere yapılan hibelerin kabul edilip alınması o malın artık hibe edilen kişiye ait olduğunu göstermekte olup istediği şekilde kullanabileceğini belgelendirmektedir. Cevizlice Mahallesinden Fatma Hatun mahkemeye müracaat edip bir tarafı Hasan Beşe mülkü, bir tarafı Ahmet mülkü, bir tarafı Murat mülkü ve bir tarafı yol ile sınırlı olan evini, eşi Hüseyin oğlu Ali'ye hibe ve temlik ettiğini ve bundan sonra evin Ali'nin malı olduğunu ve "*mülk-i mevhubudur keyfemâ yeşâ ve yuhtâr mutasarrıf olsun denilerek*" istediğigibi kullanabileceğini belgelendirmiştir (GŞS, 17/151/2).

Hibelerin geçerli olmasının şartı kişiye hibe edildikten sonra verilmesidir. Eğer bir mal hibe edildikten sonra verilmezse o hibe geçersizdir. Hibe edilen mal hibe edenin mirasında kalmaktadır. Ayıntâb kalesinde oturan Molla oğlu Abdurrahim'in vekili olan Ümmet oğlu Hacı Maksut mahkemede Hacda iken ölen amcası oğlu Molla Musıllı'nın kalede bulunan evinin Abdullah kızı Hane hatunun tasarrufunda olduğunu iddia ederek Abdurrahim'e düşen hissesini talep etmiştir. Hane Hatun söz konusu olan evi eşinin kendisine hibe ve teslim eylediğine dair hüccet göstermiş ancak şahitlerden 2'si Molla Musıllı'nın evi eşine hibe ettiğini ancak teslim edip etmediğini bilmediklerini söylemişlerdir. Ayrıca Hane hatun başka şahitlerinin olmadığını söylemiştir. Bütün bu söylenenlerden sonra Hacı Maksut Şeyhülislam efendi (ismi okunamadı)'den vasiyet de hibeyi teslim

¹ Gaziantep Şer'iyeye Sicili (GŞS) Defter 22 Sayfa 159 Belge 1.

almadıysa hibesinin geçerli olmadığına dair fetva getirmiş ve yapılan incelemeler sonunda hibenin teslim edilmediği anlaşıl原因 olarak hibesi geçersiz olarak ev mirasçılara verilmiştir (GŞS, 171/383/1). Bu konu ile ilgili başka bir davada, Tövbe Mahallesinde oturan İlyas kızı Askalan mahkemede annesi Ramazan'ın evinini bir odasını kendisine hibe ve teslim ederek tasarrufunda olup şimdi annesinin müdahale ettiğini söyleyerek davacı olmuştur. Hatice cevabında söz konusu olan odayı kızı Askalan'ın kendisine hibe ettiğini söylemiştir. Tekrar iddialar Askalan'a sorulmuş bunun üzerine evi annesine hibe olsun dediğini ancak teslim etmediği cevabını vermiştir. Yapılan incelemeler sonunda odanın Askalan'ın olduğuna dair eline hüccet verilerek Hatice durumdan men edilmiştir (GŞS, 21/204/3, Güner, 2016, s. 380).

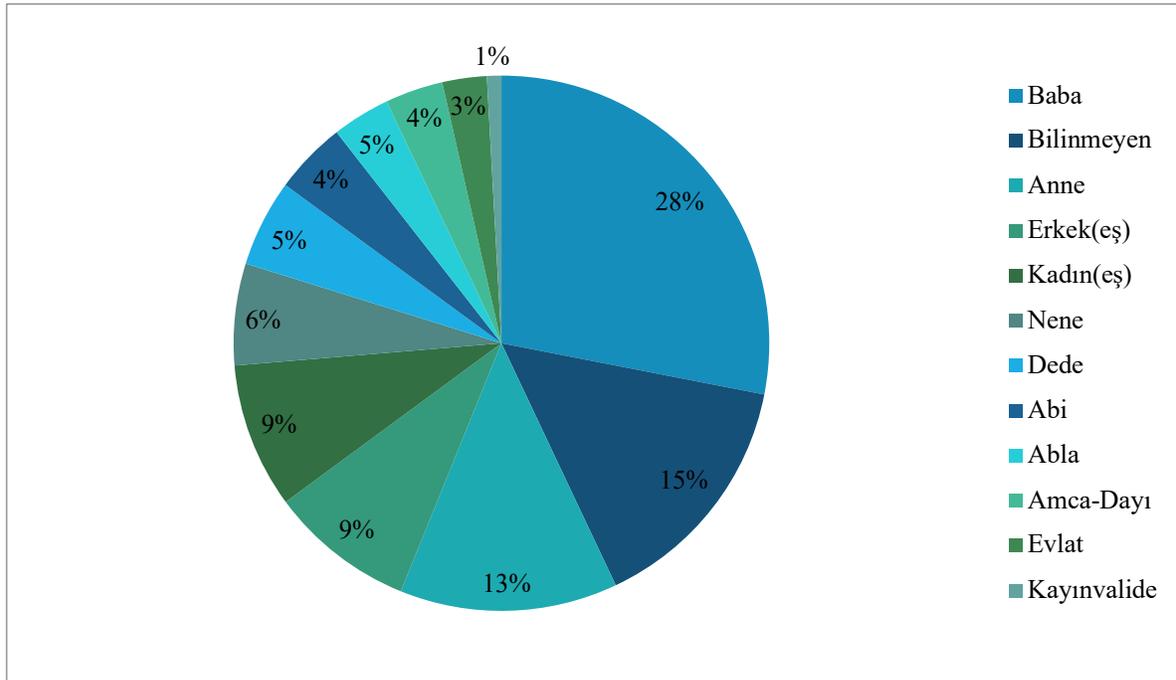
Mahkemeye intikal etmiş olan davaların nedenleri genellikle sicil kayıtlarına yazılmamaktadır. Bu durum hibe kayıtlarında da gözlenmektedir. 1600-1650 yılları arasında Ayıntâb şehrinde yapılan hibelerin neredeyse tamamında malın kişiye hibe edilme amacı belirtilmemiş ve herhangi bir karşılık beklenmeden yapılmıştır. Yalnızca 3 dava da hibe edildikten önce ve sonra yapan kişi tarafından şartlar öne sürülmüştür. Ammu Mahallesinden Mehmet kızı Melike hatun şehir yakınında bulunan Aytob oğlu tahtası denilen yerde 1 kıt'a 400 adet üzüm bağını gelini Hasan kızı Halime'ye hibe ettikten sonra eğer kendisinden önce vefat ederse defin işlemleri için gerekli olan parayı malından (hibe alan kişinin) karşılayıp gömülmesini istemiş ve hibeyi alan kişi de bunu kabul etmiştir (GŞS, 10/122/2). Bu konu ile ilgili başka bir davada, Eyüb Mahallesinden İsmail oğlu Hüseyin 1 oda olan evini kullanıp mürur etmesi şartıyla eşi İzzettin kızı Hatice'ye hibe ve temlik ederek teslim etmiştir (GŞS, 13/246/1).

Ayıntâb toplumunda insanlara karşı herhangi bir karşılık beklemeden hibede bulunmanın yanı sıra bazı kayıtlarda kişiler kendilerine yapılan hibeleri kabul ettikten sonra malını hibe edene karşı ya hibede bulunmuşlar ya da borçlarını ödemeyi taahhüt etmişlerdir. Şhreküstü Mahallesinde oturan Abdullah'ın kızı Atabegi Hatun vekili Hacı Osman aracılığıyla evini kızı İsmihan'a hibe edip bundan sonra onun malı olup istediği gibi kullanabileceğini tescil ettirmiştir. Bunun üzerine İsmihan Hatun'un vekili olan Hacı Mehmet de söz konusu olan evi İsmihan'ın mecliste kabul ettikten sonra annesi Atabeğ Hatun'a 20 kuruş kıymetli bir gümüş kuşağını hibe ettiğini ve onun da kabul ettikten sonra her iki tarafın yapılan hibeleri onayladıklarını bildirmiştir (GŞS, 17/80/1). Bu konu ile ilgili başka bir davada, Burç köyünden Şaban'ın oğlu Osman evini ve Yük deresi denilen yerde bulunan bir kıt'a 300 adet üzüm bağını malından ayırıp oğlu Ömer Beşe'ye hibe ederek teslim etmiştir. Ömer Beşe yapılan hibeyi kabul edip onayladıktan sonra babasının borcu olan 100 kuruşu kendisinin ödeyeceğini taahhüt etmiştir (GŞS, 19/216/1). Bu belgelerde bu kişilerin kendilerine yapılan hibelerden sonra böyle bir talepte bulunmalarının nedeni bilinmemektedir.

1. Hibe Eden ve Edilen Taraflar

İslam hukukunda hibede bulunmak için kişinin sözleşme yapabilmesi ehliyetine sahip olması şarttır. İster kişi, bağışlayanın anne, baba, çocukları yahut akrabası olsun veya olmasın reşit olan kişi hayatta iken malının tamamını ya da bir kısmını istediği kişilere hibe etmesi mümkündür (Beşirli, 2008, s. 1600).

Ayıntâb şehrinde 1600-1650 yılları arasında malını hibe eden ve hibeyi alan kişilerin tamamı Müslümanlardan oluşmaktadır. Gayrimüslimler arasında yalnızca malını hibe eden 1 kişi olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu olan kayıтта Ehl-i Cefa Mahallesinden Tefside? binti Yağob hatun vekilleri aracılığıyla Müslime kızı Altun'a hamam taşı, ayaklı sahan, yorgan ve döşegini hibe ve teslim etmiştir (GŞS, 22/2/3).

Grafik 1. Ayıntâb Şehrinde Malını Hibe Edenlerin Oransal Dağılımı

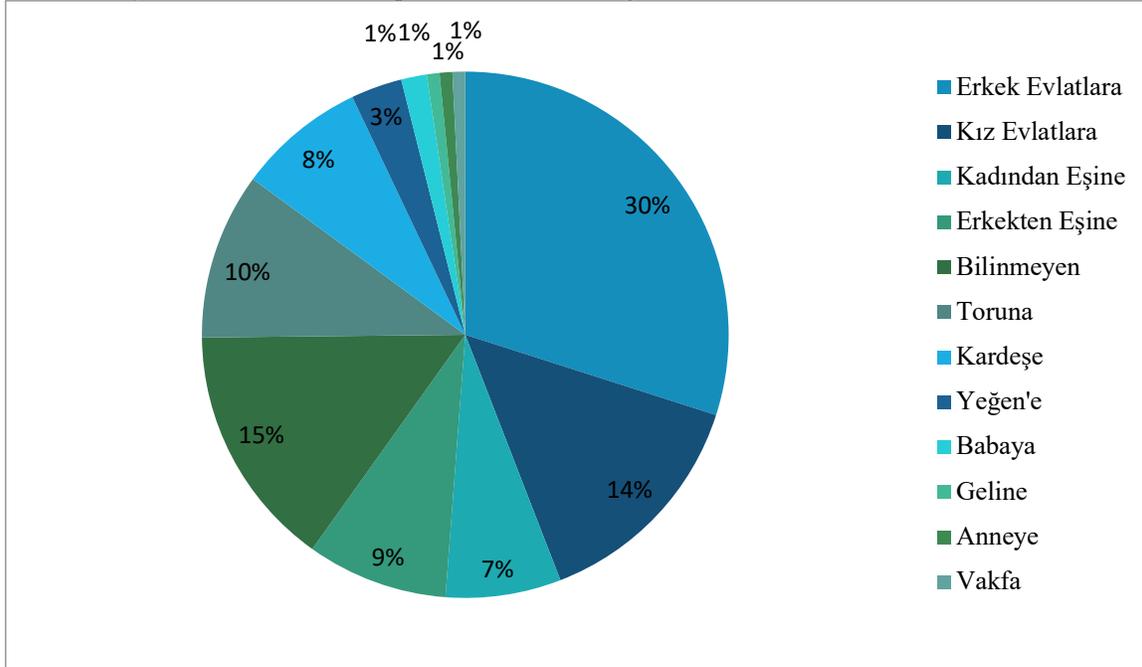
Ayıntâb şehrinde 1600-1650 yılları arasında mahkemeye müracaat edip hibe talebinde bulunan kişilerin neredeyse tamamına yakını mallarını aile içi (94 %85,08) ve akraba oldukları bilinmeyen toplam 114 kişiye (17 %14,91) vermişlerdir. Bunlar arasında en fazla hibede bulunanlar baba (32) ve anne (15)'lerdir. Bu kişilerden sonra karı-koca eşler (10), günümüzde nene (7) ve dede (6) olarak ifade ettiğimiz büyük atalar, amca ya da dayı (4) oldukları belirtilmeyen kişiler ile abi (5) ve abla konumunda bulunanların yanı sıra evlatlar (3) ve kayınvalide (1) yer almaktadır. Bu kişilerin kayıtlarda yaşlarına, statülerine ve ne meslek ile uğraştıklarına dair hiçbir kayda rastlanılmamıştır. Yalnızca bunların 2'si yeniçeri, 1'i kethüda ve 1'i naccar olarak ifade edilmiştir. Kayıtlarda kişilerin mesleklerine dair bir bilgiye ulaşılammış olup ancak bazıları dini ve ilmi ünvanlar taşımaktadırlar. Bunlardan hacı ünvanlı 17 (1'i kadın), molla ve bey ünvanlı 3, çelebi, beşe ve seyyid ünvanlı 2, çavuş ve ağa ünvanlı ise birer kişidir.

Ayıntâb şehrinde malını hibe edenler arasında en fazla anne babalar bulunmaktadır. Kayıtlarda erkekler miraslarını kız evlatlarına (9 kişi) göre daha çok oğullarına (23 kişi) bırakırken kadınlar ise ilgili kayıtlarda hem erkek çocuklarına (8 kişi) hem de kız çocuklarına (9 kişi) hibede bulunmuşlardır. Şehreküstü Mahallesinden oturan Hacı Mirza oğlu Hacı, Hicri evâhir Zilhicce 1051/Miladi Mart 1642 tarihinde mahkemeye müracaat ederek 4 yukarıda 2 aşağıda oda, 1 aşağıda avlu, 1 ahır ve bir mutfak ile dışarı tarafta 1 odası bulunan evi ve tüm eşyalarını yapılan mecliste oğlu Hacı Zekerriya'ya hibe ederek teslim etmiştir (GŞS, 16/86/3; Bk. GŞS, 162/480/2, GŞS, 169/72/3). Bu konu ile ilgili başka bir davada, İbn-i Şeker Mahallesinde oturan Ahmet kızı Rabia hatun mahkemeye müracaat ederek bazı eşyalarını kızı Mümine'ye hibe ve teslim ettiğini, yapılan mecliste ise kızının hibeyi aldığının kayıtlara geçmesini sağlamıştır².

²Bu davanın orijinal ifadesi ile "Oldur ki mahmiye-i Ayıntâb mahallatından İbn-i Şeker mahallesinde sakîne Rabia binti Ahmed nâm hatun meclis-i şer'â gelüb sülbiye kızı Mümine binti Yunus mahzarında ikrâr idüb mezbûr Mümineye bir don kazganı ve bir büyük ve

Ayıntâb şehrinde hibeler incelenen dönemde aile içi ve akraba olduğu belirtilmeyen kişilere yapılmıştır. Osmanlı Devleti'nin ayrı bir şehri olan Trabzon vilayetinde de 1648-1653 yılları arasında yapılmış olan hibeler Ayıntâb şehrinde yapılanlardan farklı değildir. Her iki şehirde genellikle hibeyi yapan ve alan kişilerin Müslüman erkek ve kadınların yanı sıra gayrimüslim kişilerin de sayıları yok denecek kadar az da olsa herhangi bir şekilde ya alan ya da yapan tarafta buldukları gözlenmiştir. Trabzon şehrinde de menkul ve gayrimenkul mallar hibe edilip genellikle Müslüman kişiler tarafından mahkemeye müracaat yapılarak aile içi ve yakın akraba kişilere verildiği belgelendirilmesinin yanı sıra bazı davalarda hibeler karşılıklı (ivazlı) şekilde gerçekleşmiştir. Yani kişi malını hibe ederken yapılan mecliste hibe etmiş olduğu mala karşı hibeyi alan kişiden tarla, kur'an-ı kerim, elbise, kumaş vs gibi metalar almıştır. (Altindeğer, 2022, s. 264). Trabzon ilinde kadınlar ya da erkekler Ayıntâb şehrinde bulunanlara göre daha fazla hibede bulunmuştur gibi bir ifade söylememiz ne kadar doğru olur, bilinmez. Çünkü Ayıntâb şehrinde yarım asır gibi bir dönem incelenirken Trabzon vilayetinde ise yalnızca 5 yıllık bir dönem ele alınmıştır.

Grafik 1. Kişiler Tarafından Hibe Yapılanların Oransal Dağılımı

Ayıntâb şehrinde hibe yapılanların taraflarına bakıldığında da genellikle aile içi akraba(89; %82,40) ve yakınlığı belirtilmeyen(19; %17,59) kişiler olduğu görülmektedir. Bunların 39'u oğul, 18'i kız evlat, 13'ü torun, 11'i kadın (eş), 9'u koca (eş), 10'u kardeş, 4'ü yeğen, 2'si baba, 1'i anne ve 1'i gelini olmak üzere toplam 108 kişi bulunmaktadır. Ayrıca 19 şahsın ise kim olduğu belirtilmemiştir. Bu kişilerin neredeyse tamamı kendilerine yapılan hibeyi mecliste kabul etmişlerdir. Ancak yaşları küçük olanlar ise kendilerine yapılan hibeleri velayet ile ya hibeyi yapan kişi ya da

bir küçük aş kazganı ve bir çirhi sahan ve bir teşt ve bir havan ve iki köhne kilimi hibe ve temlik ve teslim eyledim dedikde mezbûre Mümine dahi mecliste hibe-i mezkûrâtı kabz etmeğin hüccet-i hibe ve temliğe hükm olunduktan sonra işbû vesika bir sebep temessük ketb olundı” . GŞS, 167/33/4. Benzer dava örnekleri için bk. GŞS, 170-A/406/1, GŞS, 170-B/106/1, GŞS, 13/278/1.

vasileri onlar adına alıp kabul etmektedirler³. Hibelerin genellikle aile içerisinde yapılması aile bağlarının güçlenmesi ve aile içerisindeki dayanışmanın bir göstergesi olabilmektedir.

İlgili kayıtlarda hibeyi alan kişilerin yaşlarına ve ne meslek ile uğraştıklarına dair herhangi bir bilgiye ulaşılamamış olup bazılarının dini ve ilmi ünvan sahibi oldukları görülmüştür. Ünvan sahibi toplam 20 kişi bulunmaktadır. Bunlardan beşe ünvanlı 6, çelebi ünvanlı 4, hacı ünvanlı 3, efendi ünvanlı 2, ağa, çavuş, seyyid, molla, ve bey ünvanlı birer kişidir.

2. Hibe Eden ve Edilen Taraf Olarak Erkekler

Kayıtlarda hibe eden ve edilen tarafta yer alan erkeklerin bulunduğu 93 dava vardır. Erkekler bu kayıtların 62'sinde hibe eden, 73'ünde ise hibe edilen tarafta yer almaktadırlar. Yapılan bu hibelerin hepsi Müslümanlar arasında gerçekleşmiştir.

Erkeklerin hibe yaptıkları kişiler arasında en fazla kız ve erkek çocukları ile eşleri bulunmaktadır. Kişiler çocuklarına genellikle menkul ve gayrimenkul mallarını bağışlamışlardır. Ayrıca erkekler eşlerine de ev ve tarla bağışında bulunmuşlardır. Cevizlice Mahallesinden İsmail oğlu Molla Eyüp 2 oda, 2 tuvalet ve 1 mutfuğu olan evini eşi Mehmet kızı Fatma'ya hibe ettikten sonra artık o'nun malı olup istediği gibi kullanabileceğini bildirmiştir (GŞS, 19/346/2). Bu konu ile ilgili başka bir davada, mahkeme tarafından görevlendirilen Mevlana Mustafa Efendi ile bazı kişiler Ehl-i Cefa Mahallesinde oturan ve hasta olan Yusuf oğlu Veli'nin bulunduğu yerde üzerine giderek oturmuş olduğu evini altı ay önce eşi Banu Hatun'a hibe edip onun da o mecliste kabul ettiğinin kayıtlara geçmesini sağlamışlardır⁴. Muhtemelen erkekler kendilerinin eşlerinden önce ölmesi ve çocukları arasında miras paylaşımında yaşanabilecek sıkıntılardan hanımlarının zor durumda kalmalarından endişe duydukları için hayatta iken mallarını bağışlamışlardır. Böyle bir durumda mirasçılar, kadına hibe edilen mallarda hak talep edemiyorlar ve etseler bile kişiler malın kendilerine hibe edildiğini mahallede bulunan bazı kişilerin şahitliği ile ispatlayabilmektedirler. Boyacıoğlu Mahallesinden Osman kızı Fatma mahkemeye müracaat ederek eşi Hasan'ın hayatta iken aynı mahalledeki evinin ön tarafında bulunan bir oda, avlunun yarısı ve mutfuğun yarısını kendisine diğer yarısını ise oğlu Tengriverdi'ye hibe ettiğini ancak Tengriverdi kendisinin hakkı olan tarafı kullanmasına mani olduğunu iddia ederek davacı olmuştur. Bunun üzerine sorgulanan Tengriverdi olayı inkâr edince Fatma iddiasını ispatlaması istenmiştir. O da mahallede bulunan bazı kişileri mahkemeye getirip evin yarısının kendisine diğer yarısının ise Tengriverdi'ye hibe edildiğine şahitlik etmelerini sağlayarak hibesini ispatlamıştır (GŞS, 17/63/2).

³Bu davanın orijinal ifadesi ile: "Oldur ki karye-i Burçdan Kara Döndü binti Mübarek meclis-i şer' de takrîr-i kelâm idüb karye-i mezbûre turâbında vaki' bir tarafı el-Hâc Yakub bağı ve bir tarafı el-Hâc Süleyman bağı ve bir tarafı İlbeği oğlu bağı ve bir tarafı Rıdvan Beşe ile mahdûd bir kıt'a bin tiyek bağım içinde olan üç dib ceviz on badem ağaçlarını ve kazgan kafî nâm mevzi' de vaki' bir tarafı...mahdûd olan dörd yüz tiyek bağı ve iki kazan ve ibriği oğlum Kara Mehmed' Şaban bağı ve bir tarafı tarik-i 'âmm ve bir tarafı Ahmed Beğ bağı ve bir tarafı Uğurlu oğlu bağı ile mahdûd olan bir kıt'a dörd yüz tiyek bağı ve iki kazganı ve bir ibriği oğlum Kara Mehmed'in Ömer nâm sagîr oğluna hibe ve temlik idüb mezbûr Ömer tarafından velâyetine yine ben alub kabz eyledim dedikde ma vak'a kayd olundî". GŞS, 10/354/2. Benzer dava örnekleri için bk. GŞS, 10/328/1, GŞS, 12/89/2, GŞS, 170-B/216/3, GŞS, 16/228/4.

⁴Bu davanın orijinal ifadesi ile: "Husûs-ı 'âti'l-beyânın mahalinde ketb ve tahrîr olunması iltimâs olunmağın kitâb-ı mahkemeti'l-beyânda Mevlana Mustafa Efendi ta'yîn ve irsâl olunub ol dahi zeyl-i kitâbda mestûrül-esâmi Müslümanlar ile Ehl-i Cefa Mahallesinde sakîn Veli bin Yusuf nâm sahib-i firâşın üzerine varub akd-ı meclis eyledikde mezbûr Veli işbû sakîn olduğu bir beyt ve bir küçük beyt ve nisf-ı huşû ve nisf-ı ceb-i ma .. bir tarafı Mustafa mülki ve bir tarafı Deli Yusuf mülki ve bir tarafı mağara? Ve bir tarafı diğer Mustafa mülki ile mahdûd mülk darımı tarih-i kitâbdan altı ay mukaddem zevcem mezbûre Banu Hatuna hibe-i sahîha-yı şer'iyye ile hibe ve temlik ve teslim idüb mezbûre Banu dahi ol hinde ba'de't-tahlîye meclis-i hibede kabz ve teslim ve temlik etmişdir dar-ı mezkûrede ve .. mine'l-vucûh alaka ve niza'âm yokdur mezbûre Banunun mülki-i mevhubudur keyfemâ yeşâ ve yuhtâr mutasarıf olsun dedikde ba'de merkûm mahalinde tahrîr idüb ba'de meclis-i şer'â gelüb haber virmeğın ma vak'a bi't-taleb ketb olundî", GŞS, 21/232/2, Güner, 2016, s. 433.

3. Hibe Eden ve Edilen Taraf Olarak Kadınlar

1600-1650 yılları arasında Ayıntâb Şer'iyeye sicillerinde hibe eden ve edilen taraf olarak kadınların yer aldığı 68 dava bulunmaktadır. Kadınlar bu kayıtların 47'sinde hibe eden, 38'inde ise hibe alan taraftadırlar. Hibe alan kadınların tamamı Müslüman'dır. Hibe eden kadınların ise neredeyse tamamına yakını Müslüman olup yalnızca 1 gayrimüslim kadın Müslüman bir kadına hibede bulunmuştur.

Ayıntâb şehrinde kadınların hibe yaptıkları kişiler arasında anne, baba, kardeş, eş, torun, gelin, kız ve erkek evlatlar bulunmaktadır. Ayrıca 6 kayıтта hibe yapılan kişilerin yakınlık dereceleri belirtilmemiştir. Bu kişilerin komşu ya da uzaktan yakından akraba olduklarını belirten hiçbir bilgi yoktur. Belgelerde sadece kişilerin isimleri yer almıştır. Yakınlık dereceleri bilinen kişiler arasında en çok hibeler kız ve erkek evlatlara (18 dava) yapılırken 9 davada eşler yer almıştır.

Kadınlar eşlerine genellikle hayvan ve ev eşyaları ile ev, bağ ve arsa gibi taşınmaz gayrimenkul mallarını hibe etmişlerdir. Seng-i Hoşkadem Mahallesinden Zemane Hatun evini boşalttıktan sonra 3 sahan, 1 büyük ve 1 küçük tencere ile 1 leğeni eşi Osman oğlu Mehmet'e hibe ve temlik etmiştir. Mehmet de o an mahkemede kendisine yapılan hibeyi kabul ederek almıştır (GŞS, 16/268/1). Bu konu ile ilgili başka bir davada, Bostancı Mahallesinden Hacı Arap kızı Rukiye Bedir köy yakınlarında 380 adet üzüm bağının bulunduğu tarlasını eşi Şeyhi oğlu Ali'ye hibe ederek teslim ettiğini ve onunda yapılan mecliste aldığını bildirmiştir (GŞS, 10/371/4). Kadınların eşlerine yapmış oldukları hibelerin nedenleri bilinmemektedir. Ayrıca kadınların kocalarına yapmış olduğu bu hibelerin eşleri tarafından zorlama ile mi yapıldığı ya da kadının eşinden başka mirasçısı bulunmadığı yahut öldükten sonra anne, baba ya da kardeşlerinin hak talep etmeleri ve aralarında anlaşmazlığın oluşmasını önlemek için böyle bir yola başvurdıkları bilinmemektedir.

Kadınlar 1600-1650 yılları arasında Ayıntâb şehrinde eşlerine taşınır ve taşınmaz malların yanı sıra evlenmek için kocaları tarafından kendilerine verilen mihrlerini de hibe etmişlerdir. Mihr anlaşma anında hemen verilmesi gerekmez, evlenmenin devamı ya da boşanma sırasında kısmen veya tamamen ödenmesi kararlaştırılabilir. Ayrıca mihr kararlaştırıldıktan sonra ancak ödenmeden önce kadın tarafından bir kısmı ya da tamamı kocasına hibe edilebilmektedir (Cin, 1974, s. 213). Mihrin kullanım hakkı tamamıyla nikâh sözleşmesi yapılan kadına aittir. Kadın istediği şekilde mihrini kullanabilmektedir. Bundan dolayı kadın eşine karşı mihrini hibe etmek isterse buna kimse karışamaz ve hibe etmesi için zorlayamaz (Kıvrım, 2019, s.188). Yahni Mahallesinde oturan Ali Kaya kızı Kamer mahkemede kendi rızası ile Kürd köyünde bulunan 1 kıt'a sulu tarlası ile ertelenmiş mihrini (mihr-i müecceli-i muîne) eşi Hüseyin oğlu Ramazan'a hibe etmiş onun kabul etmesinden sonra ifade edilenlerin artık Ramazan'ın malı olup ve istediği şekilde kullanabileceğinin kayıtlara geçmesini sağlamıştır (GŞS, 21/177/2, Güner, 2016, s. 328).

4. Hibeden Dönüş

Hibeden dönüş konusunda İslam hukukunda iki temel görüş bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, hibe akdi ile satım akdi arasındaki benzerlik ilişkisi kurularak hibeyi bağlayıcı kabul etmekte ve hibeden dönülmemenin asıl olduğudur. İkincisi ise hibe ile ariyet arasında kurulan alakadan hibenin teberru niteliğine vurgu yapıp bağlayıcı olmadığı ve hibeden dönülebileceğidir (Hira, 2017, s. 240). Aslında İslam hukukunda hibeden dönmek bazı durumlar haricinde uygun değildir. Özellikle Hz. Peygamber'in hadisinde "kişinin hibesinden dönmesi caiz değildir. Ancak çocuğuna bir şey hibe eden baba müstesnadır", şeklindeki hadiste babanın çocuğuna etmiş olduğu hibeden dönmesinin caiz

olmasının gerektiğidir (Hira, 2017, s. 241). Eğer kişi çocuklarına hibe yapacaksa eşit davranmalı ve adaleti gözetmelidir (Gök, 2002, s. 101). Ebeveynin çocukları arasında hibede ayrımcılık yapması haramdır. Böyle bir durum olunca hibe geçersizdir. Ayrıca birine verilen fazla malların geri alınıp ve hepsine aynı şekilde hibe edilmesi gerekmektedir (Yılmaz, 2017, s. 220).

Ayıntâb şehrinde 1600-1650 yılları arasındaki kayıtlarda yalnızca 1 davada yapılan hibeden dönülmesine dair şikayet bulunmaktadır. Kayda göre yapılan incelemeler neticesinde davacı durumdan men edilerek hibeden dönülmediği görülmektedir. İbn-i Şeker Mahallesinden Mehmet kızı Hediye Hatun, eşi Hasan oğlu Mehmet Beşe'ye bir yıl önce (belgenin kayıt tarihi Hicri Safer 1061/Miladi Ocak/Şubat 1651) 300 kuruş (esedi) parasını mecliste hibe edip eşinin de kabul etmesiyle ona teslim ettiğini ancak şimdi hibesinden döndüğünü ve söz konusu olan parasının geri alınmasını isteyerek davacı olmuştur. Bunun üzerine hibeyi alan koca hibeden dönülemeyeceği cevabını vermiştir. Daha sonra eşlerin birbirlerine karşı yapmış oldukları hibe için verilen fetvaya dayanarak yapılan hibeden dönülmemiřtir⁵.

5. Hibelerde Yaşanan Anlaşmazlıklar

Tarihte insanlar birbirlerine hibede bulunmuştur. Ancak mirasçıların yapılan hibeleri kabul etmeyip bir şekilde pay almak istemeleri kişiler arasında anlaşmazlıkların yaşanmasına neden olmuştur. Ayıntâb şehrinde 1600-1650 yılları arasındaki kayıtlarda hibe konusunda yaşanan anlaşmazlıklarla ilgili 50 dava bulunmaktadır. Bunların 48'si konu ile alakalı olup 2 belge ise konu ile alakalı mükerrer davalardır. Kayıtlara yansıyan bu anlaşmazlıkların %79,16'sı aile içerisinde olup %20,83'ü ise yakınlık dereceleri bilinmeyen kişiler arasında gerçekleşmiştir.

Ayıntâb şehrinde hibelerle ilgili yaşanan anlaşmazlıkların konularına baktığımız zaman %45,83'ü miras davası, %20,83'ü mala el koyup yapılan hibeyi inkâr etme, %12,5'i alacak verecek iddiası (borç), %10,41'i malın satışı, %8,33'ü kadına verilen mihirden yakınlarının hak talep etmesi ve %2,08'i ise şartlı yapılan hibeden doğan anlaşmazlıklar üzerine yaşanmıştır.

Ayıntâb şehrinde yaşanan hibe anlaşmazlıklarının büyük çoğunluğu kişinin ölümünden sonra yaşanan miras davalarıdır. Mülk sahibi hayatta iken çocuklarından birine veya eşine malını hibe etmesi ve bu durumdan diğerlerinin ya haberlerinin olmaması ya da olayı bilerek inkâr edip bir şekilde hak talep edip pay almak istemeleri yapılan hibelerde anlaşmazlıkların yaşanmasına neden olmuştur. İbn-i Şeker Mahallesinden Mehmet kızı Sakine'nin hem eşi hem de vekili olan Behram oğlu Mehmet mahkemeye müracaat ederek Kayser Mahallesinde vefat eden Hacı Fatma isimli hatun'un Sakine'nin amcası oğlunun kızı olup mirasının Sakine ve kardeşi Muhittin ile Hasan (Hacı Fatma'nın eşi)'a kaldığını ve bunlardan başka mirasçılarının olmadığını iddia edip Sakine'nin hakkını talep ederek davacı olmuştur. Bunun üzerine Hasan 4 yıl önce eşi Hacı Fatma hayatta iken ev ile bütün eşyasını kendisine hibe ve temlik ettiğini ve elinde hücceti bulunduğunu söylemiştir. Mehmet hüccet'in varlığını inkâr etmiş ve Hasan iddiasını ispatlamaya çalışırken aralarında anlaşmazlık çıkmış ve araya mahalleden sözü geçen kişilerin arabuluculuk etmesi üzerine otuz beş

⁵Bu davanın orijinal ifadesi ile: "Mahmiye-i Ayıntâb mahallatından İbn-i Şeker mahallesinde sakîne Hediye binti Mehmed nâm hatun meclis-i şer'â hatır-ı lazımu't-tevkîrde zevci işbu rafi'ü'l-kitâb Mehmed beşe ibn-i Hasan nâm kimesne mahzarında üzerine dava ve takrîr-i kelâm idüb deyn-i şer'idem zevcem merkûm Mehmed beşenin zimmetinde mukırr olan üç yüz otuz kıt'a esedi gürüş hakkımı tarih-i kitâbdan bir sene mukaddem zevcem Mehmed beşeye hibe-i sahiha-yı şer'iyye ile hibe ve teslim idüb oldahi meclis-i hibede ittihâb ve teslim ve temlik etmiş idi hâlâ hibe-i merkûmede rücû' etdim meblâğ-ı mezkûr üç yüz otuz kıt'a esedi gürüş hakkım alıverilmesin talebi derim dedikte gibbe's-suâl mersûm Mehmed beşe cevabında fi'l-hakîka hâl huve'l-vucûd? Üzere olmadır deyi cevab virmekde zevcenin zevcine ve zevcin zevcesine hibesinden rücû' şer'ân müsâh-ı şer'i olmak ile mezbûre Hediye hatun bi-vech-i muârâzadan men' birle ma vak'a bi't-taleb ketb olundı tahrîren fi evâsit saferü'l-hayr sene ihda ve sittin ve elf", GŞS, 20/104-A/3, Kartal, 2014, s. 274.

kuruş'a anlaşmışlardır. Daha sonra Muhittin ile Sakine söz konusu olan parayı alıp Hacı Fatma'nın mirası üzerinde haklarının kalmadığını bildirmişlerdir (GŞS, 12/3/1). Bu konu ile ilgili başka bir davada, Şehreküstü Mahallesinden Halil kızı Ayşe Hatun'un vekili ve oğlu olan Ali mahkemede annesi Ayşe Hatun'un Ali oğlu Yusuf ile anne bir baba ayrı kardeş olup vefat eden anneleri Ahsen'den kendilerine miras kaldığını ve bu mirastan annesi Ayşe'nin hakkını Yusuf'un vermeyip zorluk çıkardığını söyleyerek gereğinin yapılmasını istemiştir. Böylece sorgulanan Yusuf cevabında 12 yıl önce annesi Ahsen'in hayata iken ev ve içindeki tüm eşyaları yapılan mecliste kendisine hibe ve temlik ettiğini ve kendisinin de kabul edip alarak mülkü olduğunu söylerken Ali durumu inkâr etmiştir. Daha sonra Yusuf ise mahalleden bazı kişileri mahkemeye getirerek 12 yıl önce Ahsen'in söz konusu ev ve eşyaları Yusuf'a hibe ve temlik edip onun da kabul edip aldığına şahitlik etmişlerdir. Ali bu durumdan men edilmiştir (GŞS, 20/92/1).

Ayıntâb şehrinde yaşanan anlaşmazlıklar hibeleri yapan kişilerin vefatlarından sonra mirasçılar arasında meydana gelebildiği gibi hayatta olup yapmış oldukları hibeleri inkâr eden kişilerin de neden oldukları davalar kayıtlara yansımıştır. Kayacık Mahallesinde oturan Hacı Sabuha mahkemede Eblehan Mahallesinde bulunan evinde oğlu Hüseyin'in oturduğunu ve kendisinin kullanmasına engel olduğunu iddia ederek el çekmesini istemiştir. Sorgulanan Mehmet cevabında oturduğu evin annesi Hacı Sabuha'nın olduğunu ancak 3 yıl önce kendisine hibe ve temlik edip onun da yapılan mecliste hibeyi kabul ederek aldığını ve o zamandan beri kendisinin mülkü olduğunu söylemiştir. Mehmet'in söyledikleri Hacı Sabuha'ya sorulduğunda bu durumu inkâr etmiştir. Tekrar olay Mehmet'ten sorulunca o da mahalledeki kişileri mahkemeye getirip kendilerinin huzurunda Hacı Sabuha'nın evini oğlu Mehmet'e hibe edip onun da kabul ederek aldığına şahitlik etmelerini sağlamıştır (GŞS, 20/168/2).

Hibe anlaşmazlıkları sadece kişinin menkul ya da gayrimenkul malları üzerine olmamış evlenmek üzere kadına verilen mihrler de anlaşmazlıkların yaşanmasına neden olmuştur.

Evlenmek için kadına verilen mihr miras malları arasına dâhil edilmiş ve kişinin vefat etmesiyle varislerinin hak taleplerini doğurmuştur (Özcan, 2018, s. 110). Bu yüzden kocaya hibe edilen mihrden haberi olmayan ya da inkâr eden mirasçılar arasında anlaşmazlıklar yaşanmasına sebep olmuştur. Tövbe Mahallesinden Mehmet oğlu Hacı Murat vefat eden kız kardeşinin yirmi beş kuruş mihrinden kendisine ait olan hissesini eniştesi Hacı İbrahim oğlu Halil'den talep etmiştir. Halil ise cevabında 3 yıl önce eşinin kendisine mihrini hibe ettiğini söylemiş ve mahallede bulunan kişilerin şahitliği ile ispatlamıştır. Hacı Mehmet olaydan men edilerek dava düşmüştür (GŞS, 20/140/4). Bu konu ile ilgili başka bir davada, İbn-i Eyüb Mahallesinden Abide Hatun ile Fatma Hatun mahkemeye müracaat ederek vefat eden kardeşleri Zahide Hatun'un 40 kuruş mihrinin eşi Hacı Ali'nin mirasından kendilerine kaldığını iddia ederek istemişlerdir. Bunun üzerine Safiye babasının annesine 40 kuruş mihr borcunun olduğunu kabul ederek ölmeden önce annesi tarafından babasına hibe edildiğini söylemiştir. Abide Hatun yapılan hibeyi inkâr etmesine rağmen Safiye mahalledeki kişilerin şahitliği sayesinde olayı ispatlayarak kişiler davadan men edilmiştir (GŞS, 21/251/3).

1600-1650 yılları arasında Ayıntâb şehrinde miras, yapılan hibeleri inkâr, yakınlarının ve kardeşlerinin mihrlerini talepleri üzerine anlaşmazlıklar yaşandığı gibi alacak-verecek davaları ile yapılan satışlardan doğan anlaşmazlıkların yaşanması kişilerin mahkemeye müracaatlarını oluşturmuş ve yapılan incelemeler sonunda borçlar ile satışlardaki mal ile ücretlerin hibe edildiğini ortaya çıkarmıştır. Halepli Mehmet oğlu Osman mahkemeye müracaat ederek Kızılca Mahallesinde Hacı Hüseyin'de 70 kuruş kahve borcu olup buna karşılık mahallede bulunan evini kendisine

verdiğini ancak oğlu Mehmet'in kullanmasına mani olup el çekmesini isteyerek davacı olmuştur. Mehmet sorgulandığında 4 yıl önce babasının hayatta iken kendisine hibesinden dolayı zapt ettiğini söylemiştir. Durum tekrar Osman'a sorulmuş ancak Mehmet'in hibesini inkâr etmiştir. Bunun üzerine Mehmet mahalleden bazı kişileri mahkemeye getirerek babasının söz konusu olan evi kendisine 4 yıl önce hibe ettiğini şahitlerle ispatlamıştır (GŞS, 11/130/3, Çam, 2008, s. 169). Bu konu ile ilgili başka bir davada, Dülük köyünden Hacı Bayad oğlu Sarı Mehmet ve kız kardeşleri Rahime ile Mebna babaları Bayad'ın Hacı Mehmet Ağa'ya 1125 kuruş'a satıp parasının almış olduğu bir masara kazanın anneleri Hacı Gökçe hatunun olup zorla sattığının iddia ederek davacı olduklarını lakin anne ve babalarının Hacca gittiklerini ve kendilerinin de kazanın, babalarına hibe edildiğini duyduklarını ve bu yüzden davalarının kalmadığını bildirmiş Hacı Mehmet ağada durumu onaylamıştır (GŞS, 10/352/3).

Sonuç

Ayıntâb Şer'iyeye sicillerinin temel alındığı bu çalışmada hibe konusunun geçtiği 161 adet belge tespit edilmiştir. XVII. yüzyılın ilk yarısında Ayıntâb toplumunda kişilere karşı yapılan hibelerin altında yatan sebepler kayıtlara yansımamıştır. Ayrıca kişilerin hibeleri gönüllü olarak mı ya da baskı ve zorlama sonucu mu yapıldığına dair bilgiler mevcut değildir. Kayıtlarda genellikle hibe taraflarının isimleri, hibe edilen mal ne ise belirtilmekte olup tarla ya da ev ise konumu detaylandırılarak yazılmıştır.

Kayıtlara geçen hibeler genellikle aile içerisinde evlat, kardeş, eş ve toruna yapılan menkul ve gayrimenkul bağışlardan oluşmaktadır. Bu bağışların büyük çoğunluğu kız ve erkek çocuklar ile eşler arasında yapılmıştır. Özellikle kadınlar kendilerine evlenmek içi eşleri tarafından verilen mihrlerini de hibe etmişlerdir. Ayıntâb şehrinde 1600-1650 yılları arasında aile içinde yapıldığı gibi kim olduğu belirtilmeyen kişilere de hibeler yapılmıştır. Bu kayıtlarda yapılan hibelerin alınmasıyla artık o kişinin malı olduğunu göstermektedir. Çünkü alınmayan mal geçersizdir.

Ayıntâb şehrinde 1600-1650 yılları arasında genellikle kişiler mahkeme müracaat ederek mallarını istedikleri kişilere hibe edip kayıt altına aldırılmıştır. Ancak özellikle mirastan pay hakkı; yapılan hibelerin inkârı, kişilerin mihr hakları, borçlar ve yapılan satışların hibe edilmesi üzerine kişilerin bu durumdan ya gerçekten haberlerinin olmaması ya da olayı bilerek inkâr edip daha fazla hak elde etme düşüncesinden dolayı anlaşmazlıkların yaşandığı kayıtlara yansımıştır. Yaşanan bu konularda genellikle davalı ve davacı kişiler dinlenmiş ve iddiaların ispatlanması istenmiştir. Bunun üzerine davalar genellikle mahalledeki kişilerin mahkemeye getirilip şahitlikleri ile haksız kişilerin durumdan men edilmesiyle ya da yaşanan anlaşmazlıklar üzerine sözü geçen kişilerin arabuluculuk yapmasıyla çözülmüştür.

Yapılan hibenin geçerli olabilmesinin şartı icâb ve kabuldür. Yani bir kişi birine malını hibe ettim dese ve o malı hibe alan kişi kabul edip almasıyla tamamlanmaktadır. Kişi hibeyi kabul etmediği sürece mal üzerine geçmemektedir. Ayrıca hibe edilen bir maldan dönülmek istense İslam hukukunda bazı durumlar haricinde uygun olmadığı savunulmaktadır. Ancak anne babanın evladına yapmış olduğu hibeden dönmesi dışarıda tutulmuştur. Bu durum evlatlar arasında ayırım yapılmasını önlemek amacıyla yapıldığı savunulabilir. Ayıntâb şehrinde ise hibeden dönüldüğüne dair şikayetle ilgili 1 kayıt bulunmuştur. Bu dava da koca kendisine yapılan hibenin geçerli olduğunu ispatlayarak eşinin davasından men edilmesini sağlamıştır.

Kaynakça

Arşiv Kaynakları

Gaziantep Şer'iyeye Sicilleri: (GŞS): 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 162, 167, 168, 169, 170-A, 170-B.

Kaynak eserler ve incelemeler

Altındağ, S. (2023). "XVII. Yüzyılın Ortalarında Trabzon Toplumunda Hibe Uygulamaları", *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 32, s.254-270.

Bardakoğlu, A. (1998). "Hibe", İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi XXVII.

Beşirli, M. (2008). "Osmanlı'da Hibe Uygulamasına Bir Örnek: Çorum Kadısı Tayyip Efendi Örneği, 1625", *Uluslararası Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Çorum Sempozyumu*, Çorum, s.1595-1613.

Bilmen, Ö.N. (1980). *Hukuk-ı İslâmiyye ve Istılâhat-ı Fıkhiyye Kamusu*, C.4, İstanbul: Bilmen Yayınevi.

Cin, H. (1974). *İslam Osmanlı Hukukunda Evlenme*, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

Çam, C. (2008), "11 Numaralı Ayntab Şer'iyeye Sicili'nin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi (H.1107/M.1608-1609)", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.

Hira, A. (2017). "Klasik İslam Fıkıh Kitaplarında Hibeden Dönme Meselesine İlişkin Temel Yaklaşımlar", *The Journal of Academic Social Science Studies*, 58, s.237-250.

Gök, N. (2002). "Türk İslam Kültüründe Adalet Anlayışı ve Osmanlı Uygulamalarından Örnekler", Ed. Kemal Çiçek, *Türkler XI*, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, s.99-121.

Güner, H. (2016), "21 Numaralı Ayntab Şer'iyeye Sicil Defteri (H.1059-1060/M.1649-1650) Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Yüksek Lisans Tezi, Muğla.

Kartal, M. (2014). "20 Numaralı Ayntab Şer'iyeye Sicili'nin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi (H.1060-1061/M.1650-1651)(s.1-136)", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Kıvrım, İ. (2019). *Ayntâb'da Gündelik Hayat*, Ankara: Sage Yayıncılık.

Koç, M. (2022). "İslam Hukukunda Hibeden Dönmeyi Engelleyen Sebepler (Osmanlı Uygulaması)", *Darülhadis İslami Araştırmaları Dergisi* 2, s.1-37.

Maydaer, S. (2002). *Şer'iyeye Sicillerine Göre Bursa'da Kadın (1575-1600)*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Özcan, A. (2018). *Trabzon Şer'iyeye Sicillerine Göre Modern Öncesi Dönemde Osmanlı Kadını (XVII. Yüzyılın İlk Yarısı)*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Tongsir, F. B. (1952). "Bağışlama", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 18, Sayı 3-4.

- Şener, A. (1984). *İslam Hukukunda Hibe*, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- Şener, A. (1984). “İslam Hukukunda Hibe ve Diğer Teberru Çeşitleri”, *Diyanet İlmî Dergisi [Diyanet Dergisi]*, cilt: XX, Sayı:2.
- Şimşek, A. (2020). “1723-1724 Yıllarında Konya’da Hibe’nin Panoraması: Hak mı, Haksızlık mı?”, *AİBÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c.8, Sayı:2,8.
- Şimşirgil, A., Ekinci, E. B. (2008). *Ahmed Cevdet Paşa ve Mecelle*, İstanbul: KTB Yayınları.
- Yılmaz, İ. (2017). “İslam Hukukunda Hibe Yoluyla Varisleri Mirastan Mahrum Etmeye Yönelik Tasarrufların Sınırlandırılması”, *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8 (18).

Ek 1: Ayıntab'da 1600-1650 Yılları Arasında Hibe Tarafları ve Hibe Edilenler

S.N	Hibe Eden Kişinin Oturduğu Yer	Hibe Eden Kişi	Hibe Alan Kişi	Hibe Edilen Mal-Eşya	Defter No
1	İbn-i Şeker	Ahmet kızı Rabia	Kızı Yunus kızı Mümine'ye	1 don kazanı, 1 büyük 1 küçük aş kazanı 1 çirhi sahan, 1 teşt, 1 havan, 2 köhne kilim	GŞS, 167/33/4
2	Ammu	İlyas kızı Selçuk	Oğlu Veli oğlu Abdi'ye	1 kırmızı keçe, ..., 1 ferace, 1 ak 1 yeşil nefi .. kaftan	GŞS, 167/160/2
3	Ammu	Mehmet kızı Melike	Torunu Satı'ya	Dülükbaba da 1 kıt'a 800 adet üzüm bağ, 1 büyük ev 2 tabaka, 1 küçük ev, 1 mutfak, 1 huşu-yı müştemil, 3 zil, 2 halı ve 2 kilim	GŞS, 10/122/1
4	Ammu	Mehmet kızı Melike	Gelini Hasan kızı Halime'ye	1 kıt'a 400 adet üzüm bağ	GŞS, 10/122/2
5	Kastel	Mehmet kızı Ayşe	Torunu Ali bin Hasan'a (kızından)	1 kıt'a 300 adet üzüm bağ	GŞS, 10/141/5
6	Keret	Döğër oğlu İsmail	Oğlu Hüseyin ve torunu Şaban'a	Kerek köyünde 1 kıt'a 1000 adet üzüm bağ, 1 kıt'a su basar bostan, Hıyam köyünde 1 kı'a 1000 adet üzüm bağ, 1 ev, teşt, kazan ve tecemmülâtteki eşyaları	GŞS, 10/290/4
7	-	Ali oğlu Molla İbrahim	Molla Hüdaverdi oğlu Osman'a	Ev	GŞS, 10/328/1
8	Burç	Mübarek kızı Döndü	Torunu Kara Mehmet oğlu Ömer'e	2 kazan, 1 ibrik, 1 kıt'a 1000 adet üzüm bağ, 1 tarlada 3 ceviz, 10 badem ağaçları ve 1 kıt'a 400 adet üzüm bağ	GŞS, 10/354/2
9	Tövbe	Halil kızı Fatma	Mehmet oğlu Mehdi ve Ali oğlu Mehmet'e	1 ev	GŞS, 10/359/3
10	Bostancı	Hacı Arab kızı Rukiye	Eşi Şeyhi oğlu Ali'ye	1 kıt'a 380 adet üzüm bağ	GŞS, 10/371/4
11	Bostancı	Hacı Mehmet oğlu Şaban	Kızı Hatice'ye	1 kıt'a 800 adet üzüm bağ, 2 ev, 1 mutfak, 1 mağara, ceb-i mai	GŞS, 11/6/3
12	Şhreküstü	Abdullah oğlu Hacı Hasan	Hüseyin oğlu Hacı Bedir Ağa'ya (Kastelin Mütevellisi)	Dükkânı kiraya verip gelen gelirden 2 kuruşunu kıstla?	GŞS,11/61/1
13	Tarla-yı Cedid	Veli kızı Rahime	Oğlu Halil Çavuş'a	2 su basar tarla, 1 kıt'a 500 adet üzüm bağ, 1 kıt'a 600 adet üzüm bağ ve 4 dükkân	GŞS, 11/78/3
14	-	Abdullah oğlu Veli	Yeğeni Abdeh'e	1 kıt'a 700 adet üzüm bağının 300'ünü	GŞS, 11/134/4
15	-	-	Eşi Ali Kaya kızı Ayşe'ye?	Dülük'teki 1100 adet üzüm bağ	GŞS, 162/55/1
16	-	Şeyh Ömer kızı Fatma	Kızı Esmâ'ya	Siyah üzerine gümüş dökme kürünce?	GŞS, 162/480/2
17	Şhreküstü	Mustafa Çevuş (yeniçeri)	Eşi İmmihan Hatuna	1 kıt'a yeni ekilmiş tarla (meyve ağaçları)	GŞS, 162/561/1

18	Ali Neccar	Şecaedin Bey kızı Hacı Miyase	Abdullah oğlu Hacı Dilaver'e	Ev	GŞS, 12/30/2
19	Seng-i Karasakal	Yunus oğlu Hacı Ali	Oğlu Musa Çelebi'ye	5 ev 1 mutfak, tabakaları, ceb-i ma ve huşu-yı müştemil	GŞS, 12/89/2
20	Kürd	Hacı Mehmet kızı Meryem	Eşi Mehmet oğlu Osman'a	15 guruş mihr-i muahharını	GŞS, 12/247/2
21	-	İsmail Beşe (Yeniçeri)	Eşi Beki Hatun'a	1 kıt'a su basar tarla	GŞS, 168/33/4
22	Cevizlice	Hasan kızı Hanzade	Oğlu Recan oğlu Ebubekir'e	1 ev mutfak ve avlusu ile	GŞS, 168/35/3
23	Şhreküstü	Mahmut oğlu Naccar Hasan	Oğulları Mehmet ve Mahmut'a	1 kıt'a 600 adet üzüm bağı, 1 kıt'a 600 adet üzüm bağı, 500 adet üzüm bağı	GŞS, 167/72/3
24	İbn-i Eyüb	Hacı Memik kızı Damende	Kızı Hacı Tengriverdi kızı Meryem'e	1 kıt'a 200 adet üzüm bağı, 1 kıt'a 300 adet üzüm bağı ve 1 ev	GŞS, 170-A/406/1
25	Tarla-yı Atik	Cemile	Kardeşi Yusuf'a	1 kıt'a 200 adet üzüm bağı	GŞS, 170-A/431/1
26	Şhreküstü	Hacı Mehmet kızı İmmihan	Kızı Ali kızı Fatma'ya	1 kıt'a 15 meşere yer, 1 ev ve 1 masara kazganı	GŞS, 170-B/94/3
27	Şhreküstü	Ramazan oğlu Seyit Mehmet	Ebubekir oğlu Seyit Mehmet'e	1 ev ve içindeki tecemmüllât hanedeki eşyaları	GŞS, 170-B/106/1
28	Tışlaki	Mehmet oğlu Ali	Kızı Fatma'ya	1 kıt'a 200 adet üzüm bağı, 1 ev, mutfak, dekili? Sahan, 1 sini, 1 tencere, 1 ibrik, 1 teşt ve tecemmülât hane	GŞS, 170-B/127/4
29	Kastel	Recep oğlu Ebubekir	Halil, İbrahim, Recep ve Mehmet'e	Haleb'de bulunan 1 kıt'a incirlikteki hissesi, 1 ev ve 2 bab saraç dükkânı	GŞS, 170-B/184/3
30	İbn-i Şeker	Ayşe	Ali Çelebi Oğlu Mehmet	1 kıt'a 200 adet üzüm bağı, 1 hamam leğeni, 1 fistan, Ev	GŞS, 170-B/216/3
31	Hacıbaba	Ali Ağa oğlu Mehmet Bey	Kardeşi Hama Hatun'a	Babasının satın alıp kendisine hibe ettiği bostanın yarısını kardeşine hibe ediyor.	GŞS, 13/155/1
32	İbn-i Eyüb	İsmail oğlu Hüseyin	Eşi İzzettin kızı Hatice'ye	1 ev	GŞS, 13/246/1
33	Şhreküstü	Hacı Mehmet kızı İmmihan	Kızı Fatma'ya	20 müşare bostan ve 1 deşti tarla	GŞS, 13/253/2
34	Bostancı	Hüseyin oğlu Derviş	Oğlu Ahmet'e	1 kıt'a 800 adet üzüm bağı ile 2 ceviz ağacı	GŞS, 13/278/1
35	Tışlaki	Ali oğlu Hacı Ömer	Oğlu Osman'a	Tahtani ve fevkani 2 oda, yarısı mutfak ve huşu-yı müştemil ev	GŞS, 14/355/2
36	Isbaturun	Sadaka oğlu Molla Mustafa	Oğlu Sadaka'ya	1 çiftlik yerini yarısını ve 1 öküz	GŞS, 14/378/1
37	Boyacı	Musa oğlu Ali	Yeğeni Hacı Mustafa oğlu Ali Kaya'ya	1 kıt'a 400 adet üzüm bağı ve 1 kıt'a subasar tarla	GŞS, 15/48/3

38	Arablar	Hüseyin oğlu İsmail	Torunu Ali'ye	1 kıt'a 900 adet üzüm bağı, 500 adet üzüm, ceviz ve badem ağacı, 1 kıt'a 500 adet üzüm bağı, ev ve tecemmüllât hane, 3 öküz, 4 inek ve 1 eşek, 1 kıt'a yer	GŞS, 15/106/3
39	Burç	Hacı Mahli oğlu Hacı Süleyman	Oğlu Hamza'ya	1 kıt'a 2300 adet üzüm bağı 1000'i, 1 tarlanın yarısı ve 1 kıt'a arazi	GŞS, 15/142/2
			Hüseyin oğlu	1 kıt'a 2300 üzüm bağı (500'ü ergencilik olarak önce verilmiş bunda hibe olup olmadığı belli değil) 800'ü, 1 tarlanın yarısı, 1 arazi	
40	İbn-i Eyüb	Hasan kızı Müslime	Kızı Cafer kızı Emine'ye	1 çift altun bilezik, 1 teşti 1 kazan, 2 sahan, 1 yorgan ve 1 döşek	GŞS, 15/152/1
41	Kale	İlyas kızı Fatma	Eşi Ahmet'e	100 kuruş mihri muahharını hibe etmiş	GŞS, 15/163/2
42	Kürkciyan	Hacı Musa kızı Zeynep	Oğlu Halil	1 teşt, 1 kazan, 1 bakraç, 2 kilim, çift altın küpe Halil'e, 1 teşt, 1 kazan, 2 kilim, 1 çift gümüş halhal, 1 çift altın küpe, 1 küçük tas,	GŞS, /15/202/3
			Torunu Osman	1 küçük kazan	
43	Şhreküstü	Hacı Mirza oğlu Hacı	Oğlu Hacı Zekeriya'ya	4 tahtani beyt, 2 fevkani beyt, 1 fevkani elvan, 1 ahur, 1 mutfak, 1 ceb-i ma ve huşu ve taşrasında 1 oda müştemil ev ve tecemmüllât hane	GŞS, 16/86/3
44	Kızılcamescid	Resul oğlu Ebureş	Eşi Fatma Hatun'a	Tut ağacı olan bahçesini	GŞS, 16/106/1
45	İbn-i Şeker	İsmail kızı Şafi Hatun	Torunu Hüseyin bin Abdullah'a	Ortaklı olduğu evin nıfs-ı hissesi, 1 ev mutfak ceb-i ma ve huşu-yı müştemili olan	GŞS, 16/110/3
46	Tarla-yı Cedid	Ali Han kızı Hatice Hatun	Babası Ali Han'a	4 çift çatma yasdık, 7 çift işleme yasdık, 3 adet işlmeme mendil, 1 hisse çatma yorgan malhafesi, 7 çift yüz yasdık, 4 adet bohça, 5 adet nafta zıbulun, 3 adet karalı? Kadife, çiçekli kaftan, 1 adet al deralı kaftan, 1 adet kemha kaftan, mai mera kaftan, 1 adet şekilli kaftan, 1 adet işleme gömlek, 1 ded al gömlek, 1 adet mai gömlek, 34 adet destmal?, 3 adet işleme, 4 adet diz makarası, 3 adet sırmalı gömlek, 2 adet işleme sofrası, 5 adet uçkur, 1 adet işleme çarşaf, 1 adet nakd?, 1 adet kutu, 1 adet fanus gömleği, 4 adet sahan, 1 adet sanduka, 1 adet sepet, 1 adet gümüş nalın, 1 çift altın kaplama hal hal, 1 çift altın kaplama burma, 16 adet altın miskal sac bağı, 46 adet altın .. mangal, 40 adet inci	GŞS, 16/126/3

				ekelik mangal, 20 altın saçlık, 160 dirhem gümüş kuşak	
47	Hacar	Ali Koca	Yeğeni Fatma'ya	1 kıt'a 40 adet üzüm bağı	GSS, 16/228/4
48	Bostancı	Ayşe Hatun	Kızı Askalan'a	1 beyt 1 fevkani oda altı ahır ve huşu-yı müştemil ev	GSS, 16/253/1
49	Seng-i Hoşkadem	Yusuf kızı Zeman	Eşi Mehmet'e	1 ev, 3 sahan, 1 küçük, 1 tencere, 1 leğen	GSS, 16/268/1
50	Bostancı	Mahli kızı Ayşe Hatun	Eşi Ahmet bin Ali'ye	1 beyt 1 fevkani elvan altı mutfak, ceb-i ma huşu-yı müştemil evi	GSS, 16/286/2
51	Kürkcian	Ali oğlu Hacı Ebubekir Bey	Kızı Şeker'e	2 beyt, 2 mağara, ceb-i ma huşu-yı müştemil ev	GSS, 17/19/2
52	Şhreküstü	Atabeğ Hatun	Kızı İsmihan'a	Ev ini kızına vermiş kızı da karşılık olarak 20 kuruş kıymetli kuşak veriyor.	GSS, 17/80/1
53	Tövbe	Mehmet oğlu Hüdaverdi	Çocukları Elif, Kaya, Mehmet ve Emine'ye	Ev hisselerine bölüp hibe südüs hisse	GSS, 17/106/1
54	İbn-i Şeker	Halil oğlu Üstat Ali	Kardeşi Ebulderda	Ev ve dükkân yeri	GSS, 17/147/3
55	Cevizlice	Fatma	Eşi Hüseyin oğlu Ali'ye	Ev	GSS, 17/151/2
56	Ehl-i Cefa	Zeliha	Babası Kasım'a	1 çift altın bilezik, 1 baftalı gümüş kuşak, 1 gümüş sac bağı, 1 hamam leğeni, 1 yeşil kadife ve 1 al derayi kaftanlar, münakkaş 15 yastık, 2 bohça, 2 minder, 2 döşek	GSS, 17/180/2
57	Boyacı	Mehmet oğlu Kasım	Oğlu Seyyid Ramazan'a	Ev	GSS, 17/188/2
58	Kale	Saka Hüseyin	Oğlu Hüseyin'e	Ev ve tecemmüllât hane	GSS, 17/190/1
59	Seğüre?	Mehmet oğlu Hızır	İbrahim Efendi'ye	1 kıt'a çayırılık	GSS, 17/192/4
60	Gerciğın	Piri oğlu Seyit Hasan	Oğulları Halil ve Ali	1800 adet üzüm bağı, 1 tarlada 4 tane ceviz ağacı, 1 büyük masara kazanı, 1 ciri, 1 bekmez masarası, 1 beyt, 1 hazine, 1 teşt, 1 el leğeni	GSS, 19/27/2
61	Bostancı	Hacı Ramazan kızı Nefise Hatun	Oğlu Celebverdi oğlu Mahli'ye	2 beyt tabaka, 1 küçük ev huşu-yı müştemil, 1 sahan, 1 kazan, 1 küçük kazan	GSS, 19/132/2
62	Burç	Şaban oğlu Osman	Oğlu Ömer Beşe'ye	1 kıt'a 500 adet üzüm bağı	GSS, 19/216/1
63	Burç	Mehmet oğlu Hacı Ali	Oğlu Veli Beşe'ye	Ev, 1 kıt'a 1500 adet üzüm bağı, 1 kıt'a 200 adet üzüm bağı, 4 tane ceviz ağacından hisse-i şaiyi, 1 tane ceviz ağacı, 1 kıt'a subasar tarla, 1 baba değirmenin nısf-ı hisse-i şaiyi	GSS, 19/216/2
64	Çukur	Abdullah kızı Zelifa Hatun	Abdullah oğlu Mehmet'e	1 ev 2 oda küçük 1 mutfak, havz ve huşu-yı müştemil	GSS, 19/218/1

65	Ammu	Hatice	Kardeşi Mehmet'e	3 kaftan, 10 adet elvan bezi, 4 sade, 53 beyaz bez, 8 döşek, minderi 4 yorgan, 11 yastık, hamam elbisesi, 1 kırmızı çakşır, 5 çarşaf, 1 eski sepet, 2 zeyl, 1 abes kaplı kürdigi, 1 beyaz ihram, 1 parça İstanbul ketanı, 5 kilim, 1 parça dülbent, 2 nehar? Yastık, 2 hamam leğeni, 2 teşt, 1 leğen, 1 don kazanı, 5 tencere, 5 sahan, 4 tas, 2 ibrik, 1 bakır buhurdan, 3 çuval buğday, 1 süzek, 20 arlık çıka, 1 kahve ibriği, 1 havan, 1 şamdan, 1 keçe, sandık ..?	GŞS, 19/264/1
66	Kelpin	Cuma oğlu Hasan	Torunları Yusuf ve Hamza'ya	1 kıt'a bostandaki ceviz ağaçlarının hissesini, 370 adet üzüm bağı, 200 adet üzüm bağı, 1000 tiyek bağı, 1 ev 4 beyt, tabaka, 1 ahır, 1 samanlık	GŞS, 19/268/2
67	Cabi	Musa kızı Cennet Hatun	Torunu Seyit Halil'e	1 kıt'a hıdırvat bostanın nıfs-ı 25 müşaresini	GŞS, 19/313/1
68	Cevizlice	İsmail oğlu Molla Eyüp	Eşi Fatma'ya	Ev 2 beyt 1 mutfak, 2 tuvalet, 1 ceb-i ma huşu-yı müstemil	GŞS, 19/346/2
69	Yahni	Abdüllatif oğlu Halil	Eşi Elife Hatun'a Torunu Ahmet	Bir tarlanın 500 adet üzüm bağı 1 tarlanın 500 adet üzüm bağı	GŞS, 20/18/2
70	Nakah	Mehmet oğlu Derviş Hasan	Kardeşleri Ömer ve İsmail'e	400 adet üzüm bağı, diğer tarlada 100 ağaç nar	GŞS, 20/37/2
71	Cabi	İsmail oğlu Cafer	Torunu Ahmet'e	Ev dâhilinde hazine ve 1 mutfak	GŞS, 42/3
72	Tövbe	İlyas kızı Askalan	Annesi Hatice'ye	1 ev	. GŞS, 20/69/3
73	Tövbe	Ahmet kızı Ayşe	Kızı Siti Şah'a	Hisselerinden 1'er kuruş	GŞS, 20/71/3
74	Kale	Kethüda Mustafa Çelebi eş-şehr kadızaâde	Oğlu Ahmet Çelebi'ye	Dükkân kiralalarını hissedarlar marifetiyle rızaları ile aşure günü ekmek ile aşure yapıp ruhu için dağıtmaya	GŞS, 20/73/1
75	Ammu	Hacı Ahmet oğlu Hacı Mustafa	Yeğeni Osman Bey'e	Evi dâhilinde 1 fevkani ve 1 tahtani oda, 1 mülk bağı, 500 adet üzüm bağı, Tecemüllat hanede, 3 kaliçe, 3 cedid kilim, 1 kılıç, 1 kelâm-ı şerif, 2 kulplu bakır kazan, 1 bekmez? Kazan, 5 adet yüksek ayaklı sahan, 2 tencere	GŞS, 20/80/1
76	Tarla-yı Atik	İsmail Efendi kızı Fatma	Oğlu Mustafa oğlu Hızır Efendi'ye	1 bakkal dükkânı	GŞS, 20/89/3
77	Seng-i Nakkaş	Hediye Hatun	Kızı Ebubekir kızı İmmihan'a	900 adet üzümün 450'sini, 1 tarlada 200 adet üzümün 100'ünü, 165 adet esedi kuruş, 2 sahan, 1	GŞS, 20/92/3

				tencere, 2 döşek, 1 yastık, 1 halı, 2 kilim, 2 yastık	
78	Seng-i Nakkaş	Mehmet kızı Hediye Hatun	Kardeşi Mehmet oğlu Molla Veli'ye	900 adet üzümün bağın 150'sini, 1 tarlada 200 adet üzüm bağ'ın 100'ünü, 165 adet esedi kuruş, 2 sahan, 1 tencere, 3 kilim	GŞS, 20/93/1
79	İbn-i Şeker	Mehmet kızı Hediye	Eşi Hüseyin oğlu Mehmet Beşe'ye	330 esedi kuruş	GŞS, 20/104-A/3
80	Hacar	Hüseyin kızı Ayşe Hatun	Kardeşi Fatma Hatun'a	1 tahtalı beyt ve havlı	GŞS, 20/116/2
81	Şehreküstü	Osman kızı Rabia Hatun	Oğlu Selim oğlu Mehmet'e	300 kuruş kıymetli evin kendine düşen hissesini, 16 ve 15 kuruş kıymetli 1 çift altun künye, 9 kuruş kıymetli 1 sim noktalı kuşak, 2 teşt, 3 sahan, 1 don kazanı	GŞS, 20/124/1
82	Ammu	Ali kızı Gülişe	Recep kızı Dursun'a	Ev, 1 kıt'a tarla'nın 3 rub hissesini, yakınındaki 1 deşti tarlanın tasarrufunu, 1 ibrik, 1 sahan, 1 tencere,	GŞS, 20/135/5
83	Kastel	Hacı Mehmet kızı Hacı Kasım	Eşi Hacı Hüseyin kızı Ümmi'ye	Evin dâhilinde olan eski 1 oda	GŞS, 20/137/1
			Kızı Kaya'ya	Evin dâhilinde olan büyük bir oda	
84	Kastel	Hacı Mehmet oğlu Hacı Kasım	Kızı Asiye Hatun'a	Evin 1 odası, mutfak ve havluya gidecek yolu	GŞS, 20/137/2
85	Hayık Müslüman	Mehmet Bey oğlu İsa Bey	Hacı Mehmet oğlu Hacı Ali Kaya Beşe'ye	1 bab nalbant dükkânı	GŞS, 20/152/2
86	Ehl-i Cefa	Mehmet Ali kızı Halime	Oğlu Ali'ye	Ev hissesinin 3 rub'unu	GŞS, 20/169/1
87	Kürkciyan	Cafer Çavuş kızı Kerime Hatun	Oğlu Cafer'e	Ev	GŞS, 21/111/1
88	Şehreküstü	Mehmet Beşe	Eşi Manaz Hatun	3 rub	GŞS, 21/129/3
89	Tışlaki	Halil	Kardeşi Hacı Mehmet kızı Emine'ye	Sülüs- şayi	GŞS, 21/164/2
90	Kürkciyan	Seyit Ömer oğlu Seyit Ahmet	Kardeşi Zahide'ye	Malından 200 adet esedi kuruş	GŞS, 21/169/2
91	Şarkıyan	Hızır oğlu Uğurlu	Yusuf Çelebi	Tarlasının kendisine kalan hissesini	GŞS, 21/176/2
92	Yahni	Ali Kaya kızı Kamer	Eşi Ramazan'a	1 kıt'a su basar tarla ve zimmetinde olan mihrî müeccel-i muinesini	GŞS, 21/177/2
93	Kürkciyan	Kasım oğlu Derviş Ali	Oğlu Kasım'a	1 bab beyt, hazine ve tabakalı ev	GŞS, 21/187/1
94	Kızılhisar Fevkani	Ali oğlu Hacı Halil	Oğlu Mehmet'e	2 kıt'a yeni bağ, 10 ceviz ağacı, 1 kıt'a tarla, çift öküz, çift at, 10 keçi ve tecemmüllât hanedeki eşyalar	GŞS, 21/255/1
95	Ehl-i Cefa	Yusuf oğlu Veli	Eşi Banu Hatun'a	Ev	GŞS, 21/232/2

96	Tarla-yı Atik	Abdullah oğlu Hacı Mustafa Beşe	Oğlu Hızır Beşe'ye	1 kıt'a hıdrarvat bostanı (eşya-yı müsmiresi ile birlikte), 1 kıt'a ziraat olan hırdavat bostanı, 3 kıt'a bostan ağaçları ile, 1 bab değirmeni önünde olan tarla ve iki ceviz ağacı, Eblehan çarşısında 3 bab dükkânı, tahta kalede 1 fırın ve 9 dükkân, Hüsreviye vakfından 3 bab dükkân, suk-ı tavilde saraç hanede 1 bab tacir dükkânından hisse-i şaiyi, 1 bab dükkân, tuzcu bazarında 3 bab dükkân, Hacı Musa medresesi vakıf dükkânından hisse-i şai, Arastada 1 bab ekmekçi ve boyahane dükkânlarını, Hafaflar çarşısında 1 bab dükkân, kuyumcu çarşısında 1 bab keşfger dükkânı, 1 bab kahcı? Fırını, .. vakfından ..., 1 bab kalaycı ve 1 bab berber dükkânlarını	GŞS, 21/241/1
97	İbn-i Şeker	Yusuf Beşe Bey	Abdi Beşe'ye	10 kuruş	GŞS, 21/241/2
98	İbn-i Şeker	Ahmet oğlu Yusuf	Oğlu Mustafa'ya	1 tahtani beyt, 1 beyt-i kebir ev, 1 mağara, mutfak ceb-i ma soşe-yi müştemil, 20 büyük ayaklı sahan, sini, 3 ince ayaklı sahan, 4 tepsi, 5 ibrik, 4 tas, 3 kazan, 3 sini, 2 taş el değirmeni, 2 bakraç, 1 hamam leğeni, 4 kilim ve tecemmülat hane	GŞS, 21/246/2
99	İbn-i Şeker	Ahmet oğlu Yusuf	Oğlu Hasan'a	1 ev (1 bab tahtani beyt)	GŞS, 21/247/1
100	İbn-i Şeker	Mehmet kızı İmmihan Hatun	Eşi Hacı Mahmut Dede'ye	Ev ve 50 adet koyun	GŞS, 21/277/4
101	Ehl-i Cefa	Yağob kızı Tefsire?	Altun'a	1 hamam taşı, 1 ayaklı sahan, 1 yorgan, 1 döşek	GŞS, 22/2/3
102	Tarla-yı Atik	Abdullah oğlu Hacı Mustafa	Oğlu Hızır Beşe'ye	1 değirmen	GŞS, 22/5/1
103	Tışlaki	Halil oğlu Hacı İbrahim	Oğulları Halil Beşe ve Mehmet Beşe'ye	1 evin yarısını bir oğluna yarısını diğer oğluna	GŞS, 22/17/3
104	Tışlaki	Mehmet oğlu Kasım	İbrahim'e	1 evin kuzey kısmındaki 1 oda, mutfak, ve havlunun yarısı	GŞS, 22/18/3
105	Kürkciyan	Hacı Ebubekir Ağa	Oğlu Mustafa Halil'e	1 bostan	GŞS, 22/32/3
106	Yahni	Yahya oğlu Hacı Mehmet	İsa'ya	1 ev, kazan, 2 bakraç, 4 sahan, 1 sepet, 1 cüzdan, 2 tas, 2 şamdan, 2 sini, 3 yeni sahan, 2 hamam taşı, 2 adet sanduka	GŞS, 22/90/1

107	Yahni	Yahya oğlu Hacı Mehmet	Kızı Hatice'ye	1 kıt'a 270 adet üzüm bağ, 1 ev 2 küçük oda, 1 mutfak, nisf-ı ceb-i ma havlı	GŞS, 22/90/2
			Torunu Bektaş'a	Attar dükkânındaki eşyaları	
108	Seng-i Karasakal	Abdullah oğlu Sefer	İbrahim'	1 ev	GŞS, 22/159/1
109	Şhreküstü	Haydar oğlu Abdülbaki Çelebi	Eşi Mehmet kızı Saliha Hatun'a	Meyve bostanı	GŞS, 22/191/1